

Летапісцы найноўшай гісторыі

Дакументальнае кнігавыданне: сучасныя тэндэнцыі і праблемы

...Спачатку было слова. Менавіта з яго пачынаюцца ўсе летапісы, рукапісы і друкаваныя дакументы, якія, у сваю чаргу, становяцца падмуркам для вывучэння гісторыі ад старажытнасці да нашых дзён. Па першых згадках у пісьмовых крыніцах мы вызначаем узрост гарадоў і мястэчак, па кнігах спасцігаем родную і замежную мову, дакладныя навукі і прыгожае пісьменства. Але ў цяперашні, лічбавае час усё больш складана знайсці слова да адрасата, зрабіць гісторыю захпляльнай — асабліва калі гаворка ідзе не пра мастацкую, а пра дакументальную літаратуру. Пра гэта разважалі нядаўна ўдзельнікі круглага стала «Кнігі — галоўныя летапісцы і сёння? Дакументальнае кнігавыданне: сучасныя тэндэнцыі і праблемы».

Павел СУХАРУКАЎ, дырэктар — галоўны рэдактар РВУ «Выдавецкі дом «Звязда»:

— Вельмі прыемна, што адзін з удзельнікаў — наш добры сябар, вядомы гісторык, філакартыст, калекцыянер, пісьменнік Уладзімір Ліхадзедаў, аўтар шматлікіх унікальных кніг, якія выйшлі менавіта ў Выдавецкім доме «Звязда». Ягоны аўтарскі праект «У пошуках страчанага» пра гісторыка-культурную спадчыну нашай краіны, што не раз быў адзначаны высокімі ўзнагародамі, вылучаны на суісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь 2020 года. Я ведаю, што Уладзімір Аляксеевіч укладвае душу ў гэту працу, што гэта справа ўсяго яго жыцця, безумоўна, вартая не толькі нашага прафесійнага, але і самага шырокага грамадскага прызнання. Але сёння хацелася б гаварыць не толькі пра гэты праект, а паразважаць наогул пра дакументальнае кнігавыданне: як яно развіваецца ў сучасных умовах, з якімі праблемамі сутыкаецца і якую будучыню наогул мае.

Уладзімір ЛІХАДЗЕДАЎ, гісторык, філакартыст, публіцыст:

— Я лічу, што якраз той фармат, у якім я працую, — самы што ні ёсць сучасны. Не сакрэт, што сёння людзі не надта любяць чытаць, асабліва моладзь, збоўшага разглядаюць карцінку. Старыя фотаздымкі — якраз самы бесстаронні сведка гісторыі. Бо нават калі ты чытаеш гістарычную кнігу, мемуары, дакументалістыку, то чытаеш аўтарскую паддачу, меркаванне. А фотаздымак — рэч аб'ектыўная, паказвае, як было на самай справе: вось так выглядаў шмат гадоў таму той ці іншы будынак, такія шылды былі на крамах, такое адзенне насілі. У той час не было фоташопа, былі, праўда, калажы, але гэта іншая рэч. Таму, паўтаруся, стары фотаздымак — бесстаронні сведка таго часу. А другі важны момант — што нават тыя, хто не любіць чытаць, карцінкі ўсё ж глядзяць. І, зладзіўшы не адзін дзясятка выставак, я бачу, што людзі, якіх «зачапіла» карцінка, ужо бяруць у рукі і кнігу, і ў многіх прачынаецца цікавасць да гісторыі. Таму, я лічу, з дапамогай фотаздымкаў кнігі дакументальнага фармату, якія мы абмяркоўваем, таксама выйграюць — больш

актыўна ідзе прыцягненне, захваленне людзей гісторыяй. Я часта згадваю фразу: «Народы, якія не помняць сваёй гісторыі, знікаюць» — і лічу, што трэба прыкласці ўсе намаганні, каб нашы людзі, асабліва моладзь, памяталі, у якой краіне мы жывём, ганарыліся сваёй гісторыяй і дакладна ведалі, хто з гістарычных дзеячаў што гаварыў, абавіраючыся не на інтэрнэт, у якім можна напісаць што заўгодна, а на факты і доказы.

Фота Яўгена ПРАСЕЦКАГА

Віктар ЛІСКОВІЧ, старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіццям Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу:

— Працуючы ў свой час у медыцыне, я таксама займаўся навукай, у прыватнасці напісаў восем манаграфій, падручнік па арганізацыі аховы здароўя, а потым прыйшоў у палітыку, больш пераключыўся на сацыяльную тэматыку, і першыя два гады проста не было часу на навуковую дзейнасць. Але потым зразумеў, што калі не «стаўбіць» тое, што мы робім, то час будзе ўпушчаны — і ў 2017 годзе з'явіўся праект «Гродзеншчына ўчора і сёння», дзе мы паказалі адны і тыя ж сюжэты ў мінулым, да станаўлення беларускай дзяржавы, і параўналі з сёлетнімі дасягненнямі. Была вельмі цікавасць да гэтай тэмы, і за тры гады з нашай ініцыятывы ўбачылі свет 17 выданняў, якія адлюстроўваюць пэўныя этапы жыцця і развіцця Гродзенскага рэгіёна. Я перакананы, што зрабіў правільна. Гэта значны вынік, кнігі — тое, з дапамогай чаго можна выходзіць наша маладое пакаленне, тое, што адлюстроўвае развіццё нашай краіны... Год таму мы пазнаёміліся з Уладзімірам

Ліхадзедавым у Іванаве, на Дні беларускага пісьменства, і, можна сказаць, знайшлі адзін аднаго — я адчуў, што Гродзеншчына не павінна ўпусціць такі момант, і з дапамогай Уладзіміра Аляксеевіча мы рознымі шляхамі падрыхтавалі чатыры кнігі, прысвечаныя Гродна, Слоніму, дзе ў верасні быў Дзень пісьменства, Сморгоні, дзе летась прайшлі «Дажынкi», і Навагрудку, які адзначыў 975-годдзе. У мяне ў галаве ўжо склаўся вялікі праект, які падтрымлівае і аўтар, Уладзімір Аляксеевіч, — працягваць расказ пра Гродзеншчыну. На бягучы год у планах не менш за чатыры кнігі, ужо магу аанасаваць, што адна будзе прысвечана Фэстывалю нацыянальных культур, які пройдзе ў першыя выхадныя чэрвеня ў Гродне, таксама плануем зрабіць выданні пра Ліду, Шчучын і Ваўкавыск. На мой погляд, праект Уладзіміра Ліхадзедава вельмі ўдалы ў тым сэнсе, што падобныя кнігі не толькі маюць цікавы

гродзенскі мастакоў — паказалі развіццё рэгіёна праз іх творы... І яшчэ цэлы шэраг кніг, якія асвятляюць розныя бакі жыццядзейнасці рэгіёна. Інтэрнэт — сіла, магутная рака, але ўсё гэта хуткапынна, а кнігі, я перакананы, не толькі раскажуць нам пра гісторыю, але і ўзбагацяць нашу будучыню. Таму ў тэзісе «Кнігі — галоўныя летапісцы і сёння?» можна смела замяняць пыталнік на клічнік.

Алесь СУША, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці:

— Кніга друкаваная не знікае, толькі пераходзіць у іншую іпастань. Яна застаецца артэфактам, які, у адрозненне ад лічбавай інфармацыі, захоўваецца на працягу дзесяцігоддзяў і нават стагоддзяў. Беларусы — у пэўнай ступені нацыя кнігі. Кніжная спадчына для нас — частка гістарычнай памяці, якую, я абсалютна згодны з Уладзімірам Ліхадзедавым,

экспанаванне, мы ідзем па шляху электроннага капіравання — у такім выглядзе дакументы дасяжныя для вывучэння шырокім колам даследчыкаў, гісторыкаў.

Сяргей АЗАРОНАК, дырэктар Дзяржаўнага музея ваеннай гісторыі Беларусі:

— Кнігі — насамрэч летапісцы гісторыі, тут можна згадаць мноства яркавых прыкладаў, ад «Слова аб палку Ігаравым» да, на жаль, не надта пакуль вядомай сярод моладзі кнігі Семяновіча «Вялікае мастацтва артылерыі» — мяне, як чалавека ваеннага, бярэ гонар за землякоў, працу якіх ацанілі і вывучалі не толькі сучаснікі, але і паслядоўнікі, у тым ліку Пётр І, Напалеон... Гэта таксама я ганаруся, што мы першыя сярод музейшчыкаў падхапілі праект «У пошуках страчанага» і таксама пачалі папулярызаваць яго, паказваць дзецям і падлеткам родную краіну і яе гісторыю з розных бакоў... Хачу падкрэсліць, што сабраныя

Павел САПОЦЬКА, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі:

— Перачытваю назву нашага круглага стала і згадваю словы вядомага рэжысёра Уладзіміра Арлова: «Пацалункі высахнуць, абдымкі расціснутца, канькі вып'юцца, цукеркі з'ядуцца, сувеніры перадоўрацца, кубкі пакрыюцца пылам, фатаграфіі забудуцца, кнігі — застануцца»... Праект Уладзіміра Ліхадзедава «У пошуках страчанага» — насамрэч унікальная з'ява, я сам збіраю ўсе выданні, як у кнігах, так і ў перыёдыцы. У тым, што праект унікальны, маглі пераканацца і наведвальнікі нашага музея — разам з Уладзімірам Аляксеевічам мы зладзілі некалькі выставак, аналагаў якім дагэтуль не было. Таксама ён перадаў нашаму музею ў дар цікавыя экспанаты, за што мы яму вельмі ўдзячныя. Наш музей таксама імкнецца больш папулярызаваць сябе праз кнігавыданне — летась мы падрыхтавалі дзясятка выданняў: гэта і зборнікі справаздач, і альбомы, і каталогі, і энцыклапедыі — напрыклад, у межах Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу мы презентуем вельмі цікавае выданне, прысвечанае беларускім графікам 1920—1930 гадоў, і кніга абяцае быць насамрэч унікальнай.

Аляксандр ХРАМЫ, дырэктар дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа:

— Разам з Уладзімірам Аляксеевічам да юбілею музея Якуба Коласа ў снежні мы прадставілі неардынарны праект — «Ад Адама да Кастуся» — і паказалі праз творчасць Якуба Коласа, як ён захапляўся Адамам Міцкевічам і як іх творы, напісаныя ў розныя эпохі і на розных мовах, былі аб'яднаныя беларускай душой, любоўю да роднай зямлі. Сёлета будзе адзначацца 75 гадоў Вялікай Перамогі. Здавалася б, пры чым тут музей Якуба Коласа? Але вяртаючыся да тэмы нашай дыскусіі — ці карыстаюцца сёння папулярнасцю дакументальныя кнігі, — я лічу, што так, карыстаюцца. Бо, чытаючы любую кнігу, важна не толькі мець сваё ўяўленне пра яе герояў і месца падзей, але і паглядзець, наколькі гэта супадае з тым, як іх паказвалі фатаграфы, мастакі, сучаснікі гэтых падзей.

Алена ДРАПКО, Вікторыя ЗАХАРАВА.

навукова-публіцыстычны характар, але таксама з'яўляюцца выдатнай прэзентацыяй горада і будучы добрым падарункам для любога замежнага госця, дыпламатычнага прадстаўніцтва і г. д.

Таксама летась мы рэалізавалі сумесна з БелТА цікавы праект — выпусцілі да юбілею Гродзенскай вобласці кнігу «Гродзеншчына», вельмі добра аформленую і змястоўную. Пабачыла свет выданне «Мастацкі вобраз Гродзеншчыны». Разам з «Гродзенскай праўдай» зрабілі выданне «Гродзеншчына гасцінная» пра турыстычны патэнцыял вобласці: так, адна з кніг прысвечаная водным рэсурсам Гродзенскай вобласці і расказвае пра асноўныя водныя артэрыі рэгіёна і цікавікі вакол іх; зусім нядаўна выйшла кніга «Аўгустоўскі канал: незвычайная гісторыя і новае жыццё», а на бягучы год у гэтай серыі заплававана кніга «Гродзеншчына: запаведны свет» пра заказнікі і запаведнікі вобласці, іх турыстычныя магчымасці. У сакавіку выйдзе кніга «Гродзеншчына спартыўная», таксама рыхтуем альбомнае выданне, прысвечанае 100-годдзю нашага краязнаўчага музея; упершыню мы выдалі кнігу з работамі

мы павінны захоўваць у тым ліку праз дакументальныя артэфакты. У нашай бібліятэцы работа па захаванні кніжных помнікаў і камплектаванні фондаў наладжана даволі сістэмна. Нешта мы купляем у прыватных уладальнікаў, калекцыянераў; вельмі прыемна, што Уладзімір Ліхадзедаў, як альтруіст, перадае нямаю каштоўныя дакументаў — старадрукаў, картаў, рэдкіх выданняў XIX—XX стагоддзяў — у фонды Нацыянальнай бібліятэкі, як на дэпазіт (часовае экспанаванне), так і назаву далейшае фарміраванне калекцыі, вяртанне кніжных помнікаў, якія дрэнна або зусім не захаваліся ў Беларусі. Калі ж не ўдаецца прывезці на радзіму каштоўныя кнігі і дакументы ў арыгінале, нават на часовае

Уладзімірам Ліхадзедавым калекцыі і артэфакты, якія ён часта бескарысліва перадае розным інстанцыям, адкрываюць шырокія магчымасці для патрыятычнага выхавання. Таму, безумоўна, мы будзем працягваць сумесную работу і не толькі расказваць пра тое, які мы, беларусы, талерантны, добры і шчыры народ, але і паказваць вытокі гераізму беларусаў, шматлікія прыклады мужнасці і самаахвярнасці — арганізуем цыкл выставак пра Айчынную вайну 1812 года, Першую сусветную вайну і, безумоўна, да 75-годдзя Перамогі — пра Вялікую Айчынную вайну.

Уладзімір Ліхадзедаў:

— Ужо праведзена вялікая работа ў гэтым кірунку, гатовыя прыехаць каля 50 калекцыянераў з Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы і іншых краін, прывезці ўнікальныя матэрыялы, перадаць шэраг каштоўных матэрыялаў ад усіх нас музеем і бібліятэкам Беларусі. Хацелася б зрабіць гэта апафеознае вышэйзгаданага выставачнага праекта — любяць ідэі і ўдзельнікі вітаюцца, каб толькі гэта не было фармальна, для галачкі, а насамрэч стала падарункам для нашай краіны да 75-годдзя Перамогі.